

ДИСКУРСИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Т. Б. Маслова

Національний технічний університет України «КПІ»

Розробка курсу «Англійська мова для спеціальних цілей» починається із визначення мовних потреб тих, хто хоче опанувати іноземну мову аби бути спроможним займатися академічною/ професійною діяльністю в англomовному середовищі [4]. Відповідно, зміст та цілі навчального курсу формулюються на основі мовного матеріалу, мовленнєвих жанрів та комунікативних стратегій, які властиві спілкуванню англійською мовою у межах галузі обраної спеціальності.

З огляду на різноманітність фахових спеціалізацій (медицина, авіація, економіка, інформаційні технології і т.д.) іноді важко знайти підручник, який би повністю задовольняв потреби саме визначеної цільової аудиторії, тому надзвичайно важливим є використання автентичних англomовних матеріалів для створення нових та оновлення існуючих навчально-методичних ресурсів.

Формулюванням критеріїв щодо відбору автентичних текстів за фахом, які будуть корисним інформаційним джерелом та стимулом для мовленнєвої взаємодії на професійну тематику, займалися такі дослідники: Г. В. Барабанова, Г. А. Гринюк, З. І. Кличнікова, О. О. Коломінова О. В. Литвинов, Т. М. Панова, Ю. О. Семенчук, О. Б. Тарнопольський, С. К. Фоломкіна, В. М. Щадрова та ін.

Вимоги, що висуваються до текстів, які доцільно використовувати у процесі навчання іноземній мові для спеціальних цілей, зокрема для розроблення комплексу комунікативних вправ та відбору термінології, можна узагальнити наступним чином:

- ситуативність, тобто зображення типових ситуацій професійного спілкування;
- ілюстративність, тобто здатність полегшувати розуміння фахових понять;
- пізнавальна цінність, або наявність інформації з фахових питань, а також соціокультурної та країнознавчої тематики;
- доступність, тобто відносна простота матеріалу, що відповідає рівню вже сформованої компетентності, як фахової, так і іншомовленнєвої;
- методична цінність, тобто насиченість термінологічної лексики (терміни, професіоналізми, мовленнєві кліше тощо);
- лінгвістична цінність, тобто присутність таких ознак тексту як комунікативна і смислова цілісність, змістова і структурна зв'язаність та логічна завершеність;
- автентичність, тобто збереження оригінальності, авторського стилю та відсутність помилок у мовному та змістовному плані;
- новизна, яка передбачає актуальність наукових знань, що містяться у фахових текстах різних жанрів [3].

Обираючи автентичні тексти вузькогалузевої тематики для навчальних цілей, слід звернути увагу на різножанровість професійної комунікації. Для створення навчально-методичних матеріалів для укладання курсу «Англійська мова для професійних цілей (технічні науки)», наприклад, пропонується використовувати англомовні підручники з фахових дисциплін, статті з науково-популярних та спеціалізованих журналів, специфікації, інструкції, довідники, ділову документацію, рекламні проспекти, та матеріали Інтернет-видань [1].

Звичайно, жанрова обізнаність є важливою передумовою ефективного спілкування в іншомовному, особливо фаховому, середовищі. Проте важливо розглядати жанри не лише у функціонально-стилістичному розумінні як тематично, композиційно і стилістично усталені типи текстів, але й – у термінології комунікативної лінгвістики – як моделі міжособистісного спілкування, призначені для побудови мовлення у певних ситуаціях [2].

Сукупність мовленнєвих жанрів у межах одного з типів інституційного дискурсу власне становить фахове мовлення, тому при роботі з автентичними текстами слід зважати на зв'язок між мовною формою, її змістом, функцією та ситуацією професійного спілкування і тим самим сприяти формуванню й розвитку дискурсивної компетенції, яка передбачає знання про особливості дискурсів та вміння створювати їх відповідно до комунікативної мети. Дискурсивний підхід дає, зокрема, можливість розпізнати ключові маркери дискурсу, щоб адекватно орієнтуватися у різних умовах спілкування і, в свою чергу, будувати висловлювання, добираючи відповідні мовні засоби.

Зміст інституційних (статусно-орієнтованих чи професійних) дискурсів розкривається через комплексну взаємодію багатьох текстів різних жанрів, які володіють як загальновідомими рисами певного функціонального стилю, так і особливими рисами конкретного мовленнєвого акту. Наприклад, жанр «стаття» може відноситися до наукового, публіцистичного та офіційно-ділового стилів, оскільки окрім наукової статті існує газетна (проблемно-політична) стаття та стаття промислової реклами. Порівняємо початок статей, які присвячені питанню якісних вимірювальних приладів, проте їх автори мають відмінні інтенції і, відповідно, вживають мовні засоби, які стилістично належать до різних функціональних стилів:

1) R. Anderson & Sh. Fuloria. On the security economics of electricity metering (2010). Cambridge University Computer Laboratory, USA. – P.1-2

1. Introduction

There has been considerable interest worldwide in the concept of a «smart grid» – a more efficient and reliable infrastructure for the transmission and distribution of electricity. This term means different things to different people, and has attracted a lot of hype. As a working definition, we will take the smart grid to mean a future electricity distribution network that saves energy by matching distributed generation resources intelligently with demand; that enables consumers to save money by helping shave demand peaks; and that has a self-healing property which enables it to recover rapidly from failures.(...)

In this paper, our focus is on smart meters. While traditional meters measure cumulative energy use by day and night tariffs, and are typically read once each quarter, smart meters will be able to read energy use with much finer granularity (typically by half-hour time segments) and also to communicate – both upstream to a head-end, operated by the energy company or the government, and downstream to a home area network. (...)

Початок статті, який є суттєвим за обсягом, оформлено як перший розділ, що має підзаголовок «Вступ». Автор починає із наведення детального опису предмету дослідження і одночасно підкреслює актуальність роботи, вживаючи якісні прикметники, часто у вищому ступені (*more efficient and reliable, much finer*), та дієслова із модальним значенням спроможності виконати дію (*enable, will be able to*).

2) Anatomy of a high quality meter (2014). Електронний доступ: <http://www.coleparmer.com/TechLibraryArticle/16>

You've heard the war stories. The unexpected jolt that knocked someone off his feet. The digital multimeter that turned to toast because it couldn't handle the measurement it was hooked up to perform. The guy who reached into a tight space to adjust an alligator clip and came out with a little less skin on his finger.

If your job is to measure electricity, the truth is, you're at risk of injury. When it comes to testing and measuring electricity, all that stands between you and a nasty shock or worse is the quality of the test equipment you use on the job and the safety precautions you take.

The hazards of working with electricity aren't new, of course. But as electronic and electrical systems become increasingly complex, the dangers of measuring its flow have increased and unprepared technicians can suddenly be faced with a simple job gone bad.

Автор одразу звертається до читача і наводить приклади небезпечних ситуацій у роботі з електрикою, використовуючи розмовні вирази (*knock off one's feet, hook up, nasty shock*), а також скорочені форми *you've, you're, aren't*. Помітними є й яскраві метафоричні образи – *the war stories, turned to toast*.

Виявлені лексико-стилістичні особливості вищезазначених статей пояснюються обраною автором комунікативною стратегією задля досягнення певної комунікативної мети. У першому випадку, автор прагне зайняти чільне місце у науковій спільноті, тому аргументує кожне положення своєї праці, намагається викласти свої думки чітко і зрозуміло, а також обґрунтувати доцільність свого дослідження. У другому випадку автор хоче привернути увагу читача-нефахівця, тому використовує ті мовні засоби, які зроблять складні технічні аспекти більш зрозумілими і навіть цікавішими.

Таким чином, відбір автентичних фахових матеріалів з метою навчання іноземній мові професійного спрямування повинен супроводжуватися дискурс-аналізом з метою дослідити яким чином смислові елементи поєднуються комунікативною інтенцією автора в єдину ієрархічну структуру певного тексту, який стає важливою ланкою в процесі науково-технічної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакаєва Г. та ін. Програма з англійської мови для професійного спілкування. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Бацевич Ф. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу // Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ.», № 453, 2002. – С. 30–34.
3. Семенчук Ю. Критерії відбору фахових текстів для навчання студентів-економістів професійно спрямованої англійської мови. – Вісник Житомирського державного університету. Випуск 55. Педагогічні науки. – 2011. – С. 94-97.
4. Paltridge, B., & Starfield, S. (Eds.). (2013). *The Handbook of English for Specific Purposes*. Chichester, UK: John Wiley & Sons. – 592p.